

tü. Resm-i filori genellikle akçe şeklinde ödenirdi. Dolayısıyla altının değerine oranla ödenen akçe miktarı da artardı. Meselâ 1468'de bu miktar 45 akçe iken Kanûnî Sultan Süleyman zamanında 50 akçe, 1566'da 70 akçe ve 1568'de 80 akçeye yükselmiş, altın karşılığı ise değişmemişti.

Eflaklar'a uygulanan verginin hafifliği-ni dikkate alan Osmanlı yöneticileri bunları zorunlu askerî hizmetle yükümlü tutmuşlardı; her beş hâne bir voynuk (Slovençe voynik "asker") verirdi. Osmanlılar bazan "Eflak âdeti" adı altında başka gruplara da filori vergisi uygularlardı. Rudnik bölgesindeki madenciler haraç ve ispençe yerine hâne başına 1 filori vergi öderlerdi (*Kânûn-ı Kânûnnâme*, s. 15-16). 936'da (1530) Semendire sancağı çingenelerinden resm-i filori adıyla hâne başına 80 akçe vergi alınıyordu (Barkan, s. 250).

Filori vergisi genelde "filorici" adı verilen bir görevli tarafından toplanır ve doğrudan merkezî hazineye aktarılırdı. Bazı hallerde sancak beyine tahsis edildiği de olurdu. XVII. yüzyılda filori vergisine tâbi olanlara "filorici taifesi" veya "filoriciyân" denirdi. Bu dönemin kanunlarında filorici, öşürden ve raiyyet rûsûmundan muaf bulunan ve yıllık belli bir vergi ödeyen kimseye denmekteydi. Akçe cinsinden verilen resm-i filori "hidrellez" (rûz-ı Hızır) ve "kasım günü" (rûz-ı kâsım) olmak üzere yılda iki taksitte ödenirdi.

BİBLİYOGRAFYA:

Bosna Tahrir Defteri (873), İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, M. Cevdet Yazmalan, nr. O 76; *Kânûn-ı Kânûnnâme*, Sarajevo 1957, s. 12-17, 62, 78, 130, 147; *Kânunnâme*, AÜ DTCF Ktp., İ. Saip Koleksiyonu, Yazma, nr. 5120, s. 141; *Sultan Süleyman Kânunnâmesi* (TOEM ilâvesi, nşr. Mehmed Arif), İstanbul 1329, s. 64; Barkan, *Kanunlar*, s. 250, 304, 316, 322, 324-325; Halil İnalçık, "Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğuna", *Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul 1953, s. 222; a.mlf., "Filori", *El²* (İng.), II, 914-915; G. Ostrogorski, *Pour l'histoire de la féodalité byzantine* (trc. H. Gregoire — P. Lemerle), Brussels 1954, s. 200, 240, 255; Artuk, *İslâmî Sikkeler Kataloğu*, II, 483; Halil Sahillioğlu, "Bir Mültezim Zimem Defterine Göre XV. Yüzyıl Sonunda Osmanlı Darphane Mukataaları", *İFM*, XXIII (1962-63), s. 145-218; a.mlf., "Osmanlı Para Tarihinde Dünya Para ve Maden Hareketinin Yeri (1300-1750)", *Gel.D*, özel sayı (1978), s. 4 vd.

HALİL İNALÇIK

FİLÖRİN

(bk. FİLÖRİ).

FİLOZOF

Varlık, bilgi, dil ve değerler alanıyla ilgili problemleri akılcı ve tenkitçi bir yaklaşımla ele alıp temellendirmeye çalışan düşünce adamı.

Filozof kelimesinin aslı Yunanca *filasofostur*. *Fila* (sevgi, dostluk) ve *sofya* (hikmet, bilgelik) kelimelerinden meydana gelen *filasofya* "hikmet sevgisi" (bk. FELSEFE), *fila* ve *sofos* kelimelerinden oluşan *filasofos* ise "hikmeti seven, bilgelik dostu" anlamına gelmektedir. Bu kelime Arapça'ya *feylesüf* (çoğulu *felâsife*) olarak geçmiş, Osmanlı Türkçesi'nde ise *feylesof* şekliyle kullanılmıştır; bugünkü Türkçe'de ise Fransızca'daki filozof (philosophe) telaffuzu benimsenmiştir. İslâmî literatürde feylesüf terimi yanında daha kuşatıcı bir anlam ifade eden *hakîm* kelimesi de yaygın olarak kullanılmıştır.

Filozof kelimesinin ilk defa eski Yunanlılar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Ciceron ve Diogenes Laertius'un, Eflâtun'un öğrencisi Herakleides Pontikos'un bugün elde bulunmayan bir eserine dayanarak verdikleri pek kesin olmayan bir rivayete göre filozof kelimesini ilk kullanan düşünür Pisagor olmuştur. Daha önce *sofos* (hakîm) kavramı kullanılırken Pisagor bunun insan hakkında pek iddialı bir ifade olduğunu belirtmiştir. Zira yalnız Tanrı'nın gerçek anlamda hakîm olduğu söylenebilir, insan ise ancak hikmet dostu (*filasofos*) olabilir. Söz konusu rivayete göre Pisagor filozofu şöyle tasvir eder: Panayıra bazıları oyunlara katılmak, bazıları alışveriş yapmak, bazıları da seyretmek için gider. Hayat da bir panayır gibidir. Panayırdaki sonuncu grup gibi filozof da hayatta olup bitenlere genel bir perspektiften bakar, bunu karşılıksız olarak ve sadece teorik bir tatmin için yapar.

Herakleides Pontikos'tan alınan rivayeti desteklercesine Eflâtun, *Sokrates'in Savunması* ve *Devlet*'te filozofu yine pazar-panayır örneği çerçevesinde tasvir etmeye çalışmış, insanın hakîm olma iddiasını reddederek onun ancak filozof olabileceğini, fakat her seyreden insanın, her gözlem yapanın filozof olamayacağını söylemiştir. Çünkü insanların çoğu, varlıkla yokluk arası bir varlık karakterine sahip görünürler dünyasındaki nesnelerin bilgiyle bilgisizlik arası bir şey olan sanılarında (doxa) takılır kalır

ve gerçek varlıkların (idealar) bilgisine ulaşamaz. Gerçek varlıklar ise güzellik, iyilik, adalet vb. idealdır; bunlar ezeli-ebedî olan varlıklardır. Onları ancak filozof görür; onların bilgisine (episteme) yine ancak filozof ulaşır.

Aristo da felsefeyi "gerçeğin bilgisi" diye tanımlar ve filozofu izafî olanın, pratik içinde ara sıra doğru olanın değil ezeli-ebedî olanın ve sebeplerin bilgisini arayan kimse olarak düşünür (*La Métaphysique*, 993^b, 20-30). Ona göre bir düşüncenin ispatıyla ilgili mantıkî istidlâde bulunmak ve varlığın ilk prensipleriyle son gayesi üzerinde akıl yürütmek filozofun başlıca uğraşdır, ondan başka bu işi yapacak kimse yoktur.

İlk İslâm filozofu olarak bilinen Ya'kûb b. İshak el-Kindî de feylesüf kelimesinin etimolojisi üzerinde durmuş ve bunun "seven" anlamındaki *fila* ile "hikmet" anlamındaki *sûfadan* oluştuğunu, buna göre felsefe kelimesinin "hikmet sevgisi" anlamına geldiğini tesbit etmiştir (*Resâ'il*, s. 172). Kindî filozofu ilimde gerçeği bulmayı, amelde doğru olanı yapmayı gaye edinmiş kişi olarak düşünür. Bu sebeple Kindî, insanların meşguliyet alanlarının en yükseği ve en şerefli olduğunu belirttiği felsefenin yolunu açan ve sonraki nesillere aktaran eski filozofları saygı ve minnetle anar (a.e., s. 97, 102). Şunu belirtmek gerekir ki tarihî gelişimi içinde felsefe özellikle İskenderiye okulunun etkisiyle teosofik bir mahiyet kazanmış, dolayısıyla filozof da ilâhî âlemle ve metafizik varlıklarla ilişki kuran bir kimse olarak nitelendirilmiştir. Nitekim Kindî, nefsin bedenden bağımsız mânevî bir cevher olduğunu izah için Eflâtun'dan naklen şu bilgiyi vermektedir: "Eskilerden birçok arınmış filozof, bu dünyadan soyutlanıp maddî nesneleri hiçe sayarak kendilerini varlığın hakikatini düşünmeye ve araştırmaya verince gaybın bilgisi onlara açılmış, insanların içinden geçeni bilmişler, yaratılanların sırrına vâkıf olmuşlardır" (a.e., s. 274). Yine Kindî, "Felsefe insanın gücü yettiği ölçüde Allah'ın fiillerine benzeresidir" (a.e., s. 172) derken insanın ruhen arınmasını ve maddî hazzardan uzak bir hayat yaşayarak ahlâkî erdemlerle donanmasını kast ediyordu.

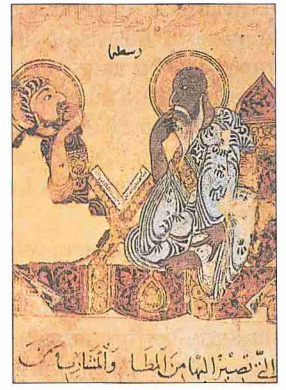
İslâm dünyasında tabiat felsefesinin kurucusu sayılan Ebû Bekir er-Râzî, çağdaşları tarafından ileri sürülen kendisinin filozof olmadığı, çünkü yaşantısının mal mülk ve dünyevî olan hiçbir şeye değer vermeyen filozofların önderi Sok-

rat'ın yaşantısına hiç benzemediği idu-
asına karşı *es-Sîretü'l-felsefiyye* adlı
bir eser kaleme alarak kendini savun-
muş ve gerçek filozofun nasıl olması ge-
rettiğini tartışmıştır. Ona göre insanın
dünyevî nimetlerden faydalanırken bu
konuda aşılınmaması gereken en üst sı-
nır zulme, can almaya ve Allah'ın gaza-
bına yol açacak her şeyden, aklın ve ada-
let anlayışının uygun görmediği her tür-
lü aşırı davranıştan sakınmaktır. Hazla-
ra duyulan arzuyu tatmin etmenin en
alt sınırına gelince, insan kendisine za-
rarı dokunmayacak ve hastalığa yol aç-
mayacak kadar gıda almalı, açlığını gi-
dirmenin ötesinde zevk ve lezzet almak
amacıyla yememelidir. Kendisini aşırı sı-
cak ve soğuktan koruyacak barınakta
oturmali, göz alıcı konaklarda yaşama-
malıdır. "Bu ikisinin arasındaki hayat nor-
mal hayattır. Böyle bir yaşama tarzını
benimseyen kimse bundan dolayı felse-
fi yaşayışın dışına çıkmış sayılmaz; ak-
sine o bu isme lâyıktır. Şu var ki ideal
hayat, en üst seviyede değil en aşağı se-
viyedeki bir hayat tarzında aranmalıdır.
Yüksek ruhlu kimseler refah içinde ol-
salar da kendilerini yavaş yavaş en aşağı
hayat standardında yaşamaya alıştı-
rılar. Fakat bunun da altına inerek Hint-
liler'in, Maniheiztler'in, rahip ve sūfile-
rin yaşadığı gibi yaşamak felsefî yaşayı-

şayıştan ayrılmak, yok yere Allah'ı öf-
kelendirmek ve filozofluktan kovulmayı
haketmek demektir. En yüksek hayat
seviyesi aşılmıca da aynı durum söz ko-
nusudur. Özet olarak demek isterim ki
mademki şanı yüce yaratıcı bilgisizliğe
düşmeyen âlim, zulmetmeyen âdildir,
O'nun ilmi, adaleti ve rahmeti mutlak; ve
mademki Allah bizim yaratamız ve
sahibimiz, biz de onun kulları ve kölele-
riyiz, efendilerin en çok sevdiği köle de
kendii izinden gidendir; öyleyse şanı yüce
Allah'a en yakın olan kul en bilgin, en
âdil, en merhametli ve en şefkatli olan-
dır. İşte bütün filozofların, 'Felsefe insa-
nın gücü yettiği ölçüde Allah'a benze-
mesidir' sözleriyle anlatmak istedikleri bu-
dur. Kısaca filozofça yaşamak işte bu-
dur" (*es-Sîretü'l-felsefiyye*, s. 198-199).

İslâm düşünürleri içinde filozof keli-
mesinin anlamı ve filozof sayılması ge-
reken kişinin nitelikleri üzerinde en çok
duran kişi Fârâbî olmuştur. Fârâbî ilim-
lerin en eskisi, en yükseği ve diğer bü-
tün ilimleri kuşatan bir bilgi alanı ola-
rak saydığı felsefeyi Grekler'in "hikmet"
veya "en yüksek hikmet" diye nitelendir-
diklerini, ayrıca onu "en yüksek hikme-
te yönelme ve onu sevmek" şeklinde tar-
rif ettiklerini, bu hikmete sahip olana da
"en yüksek hikmeti seven, tercih eden"
anlamında filozof dediklerini söyler. Fârâ-
bî de Kindî gibi düşünerek şöyle der:
"Felsefe öğrenmekten amaç yüce yara-
tıcıyı bilmek, O'nun değişikliğe uğrama-
yan 'bir', her şeyin etken sebebi ve ken-
di cömertliğiyle, hikmet ve adaletiyle
bu âleme düzen veren yüce varlık oldu-
ğunu bilmektir. Filozofun yapması ge-
reken şey de gücü yettiği ölçüde yaratı-
cıya benzemektir" (*Risâle fî mâ yenbağî
en yükaddem kıble te'allümü'l-felsefe*, s.
190). Ayrıca Fârâbî, bir kimsenin yalnız
teorik bilgilere sahip olmakla ancak "nâ-
kıs filozof" sayılabileceğini belirtir. "Kâ-
mil filozof" olabilmek için bu bilgileri ye-
rinde ve zamanında kullanmak yani ha-
yata yansıtmak gerekir. Bu açıdan, teo-
rik bilgilerle amelî faziletleri sahip ol-
mak yönünden filozofla devlet başkanı,
kral, kanun koyucu ve imam kavramla-
rı aynı anlama gelir (*Taḥṣilü's-sa'ade*, s.
38-43). Fârâbî gerçek filozofla ehliyet-
siz, sahte ve erdemsiz filozofu birbirin-
den ayırır ve Eflâtun'un *Devlet*'inden
faydalanarak gerçek filozofu şu şekilde
niteler: 1. Gerçek filozof teorik bilgiler-
le donanmış olmalı ve bunları kullanma
gücüne sahip bulunmalıdır. 2. Parlak bir

Aristo'yu
bir öğrencisiyle
tasvir eden
minyatür
(*The World
of Islam*,
[ed. B. Lewis],
London 1976,
s. 196)

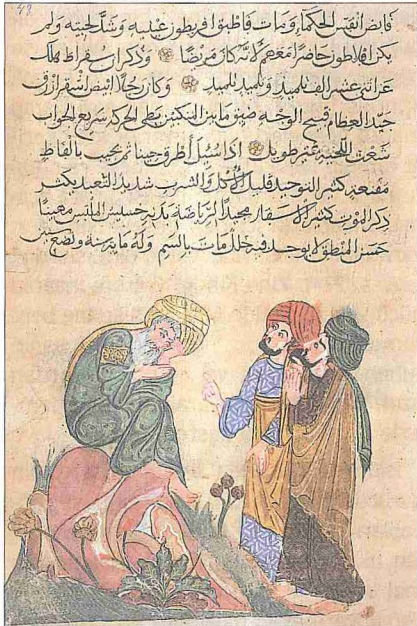

zekâsı ve tasavvur gücü olmalıdır. 3. Öğ-
renim sırasında karşılaştığı sıkıntılara
katlanmasını bilmelidir. 4. Yapısı gereği
doğruluğu ve doğru olanları, adaleti ve
âdil olanları sevmeli, dik başlı ve havai
olmamalıdır. 5. Yeme içme konusunda
aşırı gitmemeli, paraya pula değer ver-
memelidir. 6. Gururuna düşkün olma-
lıdır. 7. Yasaklardan sakınmalı, iyiyi ve
adaleti kolaylıkla benimsemeli, kötülü-
ğe ve zulme kolayca boyun eğmemeli-
dir. 8. Doğru olanı elde etmek için azim
sahibi olmalıdır (*a.g.e.*, s. 95-98). Fârâbî
ayrıca, filozofun toplumda "fezâil" ola-
rak şöhret bulmuş niteliklerle bezenme-
si ve iyi davranışlar olarak bilinenlere
aykırı hareket etmemesi gerektiğini be-
lirtir (*a.g.e.*, s. 44-47).

Gerçek ve sahte filozof ayrımı İhvân-ı
Safâ tarafından da yapılmıştır. İhvân-ı
Safâ, konuyu din-felsefe ilişkisi açısın-
dan ele alarak dinle felsefe arasında tem-
melde bir çatışma bulunmadığını, çatış-
manın felsefeyi bilmeyen sahte filozofla
(müfefsif) şeriatın sadece şekli tarafını
bilen dindarlar arasında olduğunu ileri
sürmüştür (*Resâ'il*, IV, 36, 50, 79). Onla-
ra göre gerçekte filozofların hikmetiyle
peygamberin şeriatı, insanı oluşturma ve
bozulma âleminin geçiciliğinden alarak
cennete veya felekler âlemine, göklerin
genişliğine yükseltme gayesinde birle-
şir. Bundan dolayı İhvân-ı Safâ filozof-
lar hakkında iyimser düşünmeyi ve on-
ların görüşlerini incelemeyi tavsiye eder;
filozofları doğru dürüst anlamadan gö-
rüşlerine karşı çıkanları eleştirir (*a.g.e.*,
III, 356-357). Bununla birlikte bizzat ken-
dileri de sahte filozoflar yanında dehrî
ve materyalist filozofları tenkit etmiş-
lerdir (*a.g.e.*, III, 379, 455-456).

Şehristânî, *el-Milel ve'n-nihâl*'inde
Kindî'nin felsefe ve filozof tariflerini ay-
nen tekrarlayarak filozofların hikmet ve
ilim hakkındaki görüşlerini özetledikten
sonra onları başlıca dört gruba ayırır.

Sokrat ve öğrencilerini gösteren bir minyatür (İbn Fâtik,
Muhtârü'l-hikem, TSMK, III. Ahmed, nr. 3206, vr. 48*)

Bunlardan ilki nübüvvet inancına sahip olmayan Hint Brahmanistleri, ikincisi küçük bir zümre olan Arap hakimleridir. Üçüncü grubu Grek filozofları teşkil eder; bunlar da "hikmetin direkleri" olan mütekaddimîn ile (Thales, Anagsagoras, Anaksimenes, Empedokles, Pythagoras, Sokrat, Eflâtun'dan ibaret yedi filozof ve bunları takip edenler) Meşşâiler ve Stoalılar'dan meydana gelen müteahhirîndir. Dördüncü grup ise İslâm filozofları olup bunlar aslında İslâm'dan sonraki Acem hakimleridir (II, 58-60). Şehristânî, eserinin İslâm filozoflarına ayırdığı bölümünde on dokuz filozofun adını kaydeder ve bunların en büyüğünün İbn Sînâ olduğunu söyler (II, 158-159).

Gazzâlî ise filozofları başlıca üç sınıfa ayırır. Bunlardan dehriyye en eski filozoflardan olup yaratıcıyı inkâr etmiş ve âlemin ezeli olduğunu savunmuştur. İkinci sınıfı oluşturan tabiatçılar yaratıcının varlığını kabul etmekle birlikte ruhun ölümlü olduğunu ve yeniden hayata dönmeyeceğini ileri sürmüş, dolayısıyla âhîret hayatını inkâr etmişlerdir. İlâhiyyatçılar diye adlandırılan üçüncü sınıf Sokrat, Eflâtun ve Aristo'nun da dahil olduğu müteahhirîn devri filozoflarıdır. Bunlar dehrî ve tabiatçı filozofları eleştirmişler, ayrıca Aristo da Sokrat ve Eflâtun'u tenkit etmiştir. Bununla birlikte Gazzâlî, hem bu filozofları hem de onların izinden giden Fârâbî ve İbn Sînâ gibi İslâm filozoflarını tekfir etmiştir (*el-Münkız mine'd-đ-đalâl*, s. 18-22).

İbn Rüşd'ün filozofları savunan karşı görüşlerine rağmen Gazzâlî'nin onları eleştirip tekfir etmesi esasen kelâmcılar, mutasavvıflar, fukaha ve muhaddisler arasında mevcut olan olumsuz tavır daha da pekiştirmiştir. Birçok İslâm âliminin ve özellikle İbn Teymiyye ile diğer Selefiler'in filozoflara hücumunda, ta'nınmış İslâm filozoflarının İslâmî akîdelerle uzlaştırılması güç bazı görüşleri yanında kendilerine filozof süsü veren bir kısım kimselerin, bâtinî ve ibâhî telakîlerini felsefî görüş ve düşünceler şeklinde takdim etmelerinin de büyük tesiri olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

A. Lalande, *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*, "philosophe" md.; Aristoteles [Aristo], *La Métaphysique* (trc. J. Tricot), Paris 1981, 993^b, 20-30; Eflâtun, *Devlet* (trc. Sabahattin Eyüboğlu — M. Ali Cimcoz), İstanbul 1985, 276^{a-c}, 581^{c-e}; a.m.f., *Sokrates'in Savunması* (trc. Teoman Aktürel, *Diyaloglar I* içinde), İstanbul 1982, 21^{b-e}; Kindî, *Resâ'il*, s. 97, 102, 172, 274; Ebû Bekir er-Râzî, *es-Sîretü'l-felsefiyye: "Filozofca Yaşama"* (trc. Mahmut Kaya), *Felsefe Arşivi*, sy. 27, İstanbul 1990, s. 198-199; Fârâbî, *Tahşîlû's-sa'âde*, Haydarâbâd 1345, s. 38-47, 95-98; a.m.f., *Risâle fî mâ yenbağî en yûkaddem ka'ble te'allümü'l-felsefe: "Felsefe Öğreniminden Önce Bilinmesi Gereken Konular"* (trc. Mahmut Kaya), *Felsefe Arşivi*, sy. 26, İstanbul 1987, s. 190; Gazzâlî, *el-Münkız mine'd-đ-đalâl* (nşr. M. Muhammed Câbir), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Cündî), s. 18-22; İhvân-ı Safâ, *Resâ'il*, Beyrut 1376-77/1957, III, 356-357, 379, 455-456; IV, 36, 50, 79; Şehristânî, *el-Milel*, Beyrut 1395/1975, II, 58-61, 158-159.

HÜSEYİN AYDIN

FİNDİRİSKİ

(فندرסקی)

Mîr Ebû'l-Kâsım b. Mîrzâ
Fındiriskî Hüseyinî Esterâbâdî
(ö. 1050/1640-41)

İbn Sînâ geleneğine mensup
felsefeci.

Esterâbâd şehrine bağlı Fındirisk köyünde doğdu. Safevî dönemi felsefecilerinin en önemlilerinden biri olup babası Mirza Beg ve dedesi Seyyid Sadreddin Esterâbâd'ın ileri gelenlerindendir. Fındiriskî'nin ilk tahsilini bu köyde tamamladığı tahmin edilmektedir. Daha sonra İsfahan'a giderek eğitime burada devam etti.

Fındiriskî, çeşitli tarihlerde gittiği Hindistan'da İran asıllı Âzer Keyvân'ın öğrencileriyle kurduğu ilişkiler sonucunda Zerdüştlük, Budizm ve diğer Hint inançlarını yakından tanıdı. İran'da Safevî sul-

tanlarından Şah I. Abbas ve onun yerine geçen Şah Safî'den, Hindistan'a gittiğinde de Şah Cihan gibi Hint sultanlarından saygı ve itibar gördü. Bununla birlikte sûfî tabiatlı bir kişi olan ve giyim kuşamına pek dikkat etmeyen Fındiriskî'nin devlet büyükleri ve zenginlerle ilişkide bulunmaktan hoşlanmadığı anlaşılmaktadır.

İsfahan'da öğretim faaliyetinde de bulunan Fındiriskî'nin derslerinde İbn Sînâ'nın *eş-Şifâ* ve *el-Kânûn* adlı eserlerini okuttuğu nakledilmektedir. Bundan dolayı, XI. (XVII.) yüzyılda İran'ın fikir hayatında büyük rol oynayan ve Mîr Dâmâd, Şeyh Bahâeddin Âmilî, Feyz-i Kâşânî gibi şahsiyetlerin oluşturduğu İsfahan Mektebi'nin düşünürlerinden biri sayılır. Eserlerinin, kendisine büyük ilgi gösteren Şah Safî'nin kütüphanesine verilmesini vasiyet eden Fındiriskî yaklaşık seksen yaşında İsfahan'da vefat etti. Aynı şehirdeki Taht-ı Fülâd ve Tekiyye-i Mîr de denilen Baba Rûkneddin Mezarlığı'na defnedildi. Mezarı zamanla bölge halkı için bir ziyaret yeri haline gelmiştir.

Fındiriskî'nin, çeşitli felsefî disiplinler yanında özellikle geometri, kimya ve matematikte uzman olduğu nakledilmekle birlikte bu konularla ilgili görüşleri bilinmemektedir. Canlı hayvan kesmek mecburiyetinde kalacağı endişesiyle hacca gitmekten kaçındığı şeklindeki rivayetler onun Hint kültüründen etkilendiğini göstermektedir. Dervişler gibi pejmürde kıyafetle gezmesinde de aynı kültürün rolü olabilir. Fındiriskî, Hint kültürüne duyduğu bu ilgi sonucunda Hint felsefesi ve mistisizminin önemli metinlerinden biri olan *Yoga-vasishtha* adlı eserle ilgili açıklamalar kaleme almıştır. Yaşadığı dönemde ilim çevrelerinden tanınmasına rağmen kendisinden sonrakilere etkisinin eserleri aracılığıyla değil, daha çok Muhammed Saîd Sermed, Molla Receb Ali Tebrîzî, Âgâ Hüseyin Hânsârî ve Muhakkık-ı Sebzevârî gibi talebeleri vasıtasıyla olduğu anlaşılmaktadır.

Fındiriskî, *Kaşide-i Yâ'îyye*'de ve Hint mistisizminin önemli eserlerinden birine yazdığı hâşiyede tasavvufî ve işrâkî görüşler ileri sürmüştü de öteki risâlelerinin muhtevassından onun İbn Sînâ geleneğine mensup olduğu anlaşılmaktadır. Fındiriskî ve talebelerinin, derslerinde İbn Sînâ'nın eserlerini okuttuklarına dair kaynaklarda geçen bilgiler de bunu desteklemektedir. Bunun bir gereği olarak, hareket kavramını işlediği

Filozofları Büyük İskender'in huzurunda gösteren bir minyatür (Firdevst, *Şâhnâme*, IÜ Ktp., FY, nr. 1406, vr. 98*)

